

ਸ. ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਪੀ ਡਬਲਯੂ ਡੀ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ
ਸ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਕੋਲੋਂ ਸ. ਰਾਜੇਸ਼ ਬਹਿਲ ਢਿੱਲੋਂ 'ਸ. ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ
ਧਾਲੀਵਾਲ ਪੁਰਸਕਾਰ' ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ । ਸਾਬਕਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਪਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ
ਡਾ. ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਮੋਹਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਜੇਸ਼ ਬਹਿਲ

ਕਣਕ, ਝੋਨੇ ਦੇ ਫ਼ਸਲੀ ਚੱਕਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਖੇਤੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲਣਾ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੀ ਜਲਵਾਯੂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਅਤੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਕਿਸਾਨ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਰਜੇਸ਼ ਬਹਿਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਸੰਨ 1939 ਤੋਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬਹਿਲ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲੜੀ ਨੂੰ ਅਗਾਂਹ ਤੋਰਿਆ। 65 ਸਾਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਹਿਲ ਪਿੰਡ ਹਿਆਤ ਨਗਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ। ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਖੇਤੀ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਆਪ ਸਾਂਭਿਆ ਅਤੇ ਉਹ 16 ਏਕੜ ਆਪਣੀ ਅਤੇ 12 ਏਕੜ ਠੇਕੇ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਖੇਤੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਬੰਦਗੋਭੀ (3 ਏਕੜ), ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ (12 ਏਕੜ), ਬੈਂਗਣ (2-3 ਏਕੜ), ਟਮਾਟਰ (3 ਏਕੜ), ਫਲੀਆਂ (2 ਏਕੜ), ਖੀਰਾ (2 ਏਕੜ), ਘੀਆ (1 ਏਕੜ) ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਝਾੜ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਥੋਹੜੇ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਲੈਡੀਊਲਸ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ 1500-2000 ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਟਿਕ ਅਤੇ 1400 ਗਲੈਡੀਊਲਸ ਦੇ ਬਲਬ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਮੂਲੀ ਨੂੰ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀਜਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲੀ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਖਰਚੇ ਕੱਢ ਕੇ ਵਧੀਆ ਆਮਦਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਾਗਤ ਘੱਟ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਤਹਿਸੀਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਧੰਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਉਸ ਦੇ ਫਾਰਮ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਖੇਤੀ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸ੍ਰੀ ਬਹਿਲ 20 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਦਾ ਕੰਮ

ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਮਝੌਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਉਹ ਲਗਭਗ ਤੀਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਾਜਰ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਕੇ ਉਹ 6-7 ਕੁਇੰਟਲ ਬੀਜ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਧੰਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ 2-5 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਛੋਟੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਥੋਹੜੇ ਰਕਬੇ ਵਿੱਚ ਕਣਕ, ਝੋਨੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਕੋਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਹ ਮੂਲੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੰਨੇ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਅਪਨਾਉਣ ਨਾਲ ਥੋਹੜੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਨਾਫ਼ਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਟੋਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਨੂੰ ਸਟੋਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਪੈਕ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਸੀਡਜ਼ ਮਾਰਕਾ ਹੇਠ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਤਾਲਮੇਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਦਿੱਲੀ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਕਿੱਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੀ ਵਧੀਆ ਮੁਹਾਰਿਤ ਹਾਸਲ ਹੈ। ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਹਿਲ ਨੇ ਸੰਨ 2009 ਵਿੱਚ ਮਿਰਚਾਂ ਅਤੇ ਬੈਂਗਣਾਂ ਦੇ ਦੋਗਲੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਨ 2010 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਗਿਆਨ ਕੇਂਦਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤਰੀਕਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਿਖਲਾਈ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਕੋਰੀਅਨ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਦੇ ਬੀਜ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ। ਇਹ ਸਿਖਲਾਈਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਹਿਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ, ਸੂਝ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਂ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ ਸ. ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।